

דין המחץ והמשפך (כלי העברה שאין מכניסים בהם יין לקיום) כדין הגת.

ד. קנקנים של חרס, בין זפותים בין שאינם זפותים, צריכים מילוי ועירוי שלשה ימים (כדלעיל לג), הואיל והם כלים שמכניסים לקיום. ולא חילקו חכמים אם נשתמש בהם העכו"ם בקביעות, אם לפי שעה. קנקנים של עץ ואבן ומתכת – מחלוקת הפוסקים, וראוי להחמיר. ובשל זכויות – אין להחמיר (שו"ע קלה, ח). וראה בפירוט לעיל לג אודות נודות קנקנים ושאר כלי יין.

קל. מהו לשלח ביד עובד כוכבים כדים ריקים?

רבא, כאשר היה משלח כדים ריקים להרפניא, היה מהפכם על פיהם וחותרם את פי השק שנתונים בו, להחשב כ'חותם בתוך חותם' (ע"ש"י) – שסבר כל דבר שמכניסו לקיום אפילו לפי שעה גזרו בו חכמים. התוס' צדדו שזה דוקא בכדים וחביות שלהם שהם קטנים ונוחים ליתן לתוכם יין ולערוטם מידי, אבל לא בחביות שלנו שהם גדולים, שאין צריך לחותמם. 'ומכל מקום טוב להחמיר'.

דף עה

קלא. 'ניגוב' שאמרו בטיהור הגת – כיצד?

הניגוב נעשה ע"י נתינת אפר ומים לסירוגין; האפר לעולם בא על רטיבות, הלכך גת רטובה שיש בה לחלוות יין – האפר ניתן תחילה. ואילו בגת יבשה נותן מים ואח"כ אפר. לעולם באים מים בסוף הניגוב (כדי לנקות מן האפר ששפשו בו). נחלקו הדעות האם נותנים אפר פעם אחת או פעמיים. וזהו פירוט השיטות:

פירוש א' ברש"י, ממורו:

ברטיבת א'; לרב, כדמתני בסורא: אפר ומים.

לרב כדמתני בפומבדיתא, וכן לשמואל: אפר מים ואפר, ומים נוספים להעברת האפר. [ואותם לא החשיבו במנין, שאינם לשם ניגוב אלא לנקיון מהאפר. ואולם שמואל ללישנא דפומבדיתא החשיב במנינו גם מים אחרונים, אך אינו חולק עם רב לדינא].

ביבשתא; לרב, כדמתנו בסורא: מים אפר ומים.

לרב כדמתנו בפומבדיתא, וכן לשמואל: מים אפר מים ואפר ומים. [וכנ"ל מים אחרונים רב לא החשיבם, וכן שמואל ללישנא דסורא. ואילו ללשנא דפומבדיתא שמואל החשיבם במנינו]. נמצא לפירוש זה, אין מחלוקת בדין בין רב לשמואל אלא ללישנא דסורא; לרב לעולם די בנתינת אפר פעם אחת ולשמואל פעמיים – בין ביבשתא בין ברטיבתא.

פירוש שני ברש"י בשם אביו, וכן נראה לרש"י:

ברטיבתא; לרב ולשמואל: אפר מים אפר ומים. [ללשנא דסורא לא החשיבו מים אחרונים, וללשנא דפומבדיתא – החשיבו].

ביבשתא; לרב: מים אפר ומים [ללשנא דסורא לא החשיבו מים אחרונים ובפומבדיתא החשיבו].

לשמואל: מים אפר מים אפר ומים. [גם כאן בסורא לא החשיבו ובפומבדיתא החשיבו].
לפירוש זה אין כלל מחלוקת בין לשנא דסורא ולשנא דפומבדיתא, אלא נחלקו רב ושמואל ביבשתא האם
די באפר פעם אחת או פעמיים.

פירוש התוס':

בר ט' בת א; לרב ולשמואל: אפר מים אפר ומים [רב לא מנה מים אחרונים, ושמואל מנאם].
ביבשתא; לרב ושמואל כדמתנו בסורא: מים אפר ומים. (רב לא מנאם ושמואל מנאם).
לרב ושמואל כדמתנו בפומבדיתא: מים אפר מים אפר ומים. [ושבו, רב לא מנאם ושמואל
מנאם].

לפירוש זה אין כלל מחלוקת בין רב לשמואל, אלא נחלקו בני סורא ובני פומבדיתא ביבשתא, האם די באפר
פעם אחת או פעמיים.

קלב. כיצד מכשירים ומטהרים את כלי הגת והבד?

הדפים (הניתנים על מצבור הענבים – 'התפוח') והעדשים (רש"י: הגת עצמה. תוס' (נדה סה.): עיגול של
טיט שמכבידים בו על הענבים, והוא הקרוי 'ים'), והלולבין (מטאטאות, שאוספים בהן את הענבים
המתפורים): בהדחה במים. (לפרש"י, ברייתא זו חולקת על מתני' דלעיל המצריכה בגת ניגוב).
העקלים (מיני רשתות וסבכות) של נצרים ושל בצבון – בניגוב. של שיפה ושל גמי – צריכים יישון י"ב
חדש. רשב"ג אמר: ללא שימוש מגת לגת ומבד לבד, פעמים שהוא יותר מ"ב חדש פעמים פחות.
רצה לטהרן מיד, מגעילן ברותחין או חולטן במי זיתים (ר' יוסי). רשב"ג אומר משום ר' יוסי: מניחן תחת
הצינור שמימיו מקלחים או במעין שמימיו רודפים – י"ב שעות.
המשמרות (כעין שקים שנותנים בהם את השמרים להוציא את יינם) העשויות משער – בהדחה. של צמר
– בניגוב. של פשתן – יישון י"ב חדש. היו להן קשרים – מתירים.
כלי סינון העשויים מהוצין ומחלף (מין עשב בר שהיו עושים ממנו מחצלאות. עפ"י משנה כלים יז, יז; רמב"ם
ושו"ע) – אם היו תפורים בחבלים של צורי – בהדחה. של מין גמי (כן פרש"י. והרמב"ם פרש, שאחוזות זב"ז
במהודק) – בניגוב. היו תפורים בפשתן – ביישון. ואם יש בהם קשרים – מתירים.
מפות וסדינים שנשתמשו בהם ליינם – די להם בכיבוס. ואין לחלק בין איסור צונן או לח
(עפ"י תוס'. וע' יו"ד קלה, ח).

קלג. עם הארץ שהושיט ידו לגת ונגע באשכולות, וכן שרץ שנמצא בריחיים שבבית הבד – מה נטמא ממגע זה?

עם הארץ שנגע באשכולות שבגת, והן מוטלות ביין – נחלקו רבי ור' חייא; חד אמר, אשכול וכל סביבותיו
טמאים וכל הגת כולה טהורה. וחד אמר, כל הגת טמאה. הורו חכמים לר' ירמיה (וי"א: לבנו של ר' ירמיה)
כדברי האומר אשכול וכל סביבותיו טמאים וכל הגת טהורה.
הכל מודים בשרץ שנמצא בריחיים שטוחנים בהם הזיתים, שאם אין משקה מהלך שם – לא נטמא אלא
מקום מגעו. ואם המשקה מהלך – הכל טמא, (לפי שאין שם אשכולות המפסיקים).

קלד. הלוקח כלים מן הנכרי –

- א. כיצד מכשירים לאכול ולשתות בהם?
- ב. מה הדין בדיעבד כשנשתמש בהם ללא הכשר?

- א. כלים שנשתמש בהם הגוי, צריך לסלק מהם את האיטורים שבבוקים בהם ושבולע בתוכם. כדרך שימושם כן דרך פליטתם; בצונן בחמין או באש – כל כלי כפי שימושו הרגיל.
לאחר הגעלת הכלי ברותחים, נהגו לשטפו בצונן (עתוס' עו. ורא"ש).
מלבד זאת, כלי סעודה הניקחים מן הנכרי, חדשים או ישנים – צריך לטבלם במקוה מים של ארבעים סאה. ודוקא כלי מתכות והדומה להם, כגון כלי זכוכית שיש להם תקנה בהתכה כאשר נשברו.
כלי חרס המצופים באבר; נחלקו אמוראים האם דומים לכלי מתכות אם לאו. והסיקו להלכה להצריכם טבילה ככלי מתכות.
דוקא אם מצופים בצד הפנימי שבו משתמשים עם האוכל, אבל המצופה בצד האחר, וכן כל כיו"ב שיש בו מתכת בחלק שאין משתמשים בו עם האוכל, אפילו הוא מעמיד הכלי – אין צריך טבילה (תוס'. וע' שו"ע יו"ד קכו, ובהגר"א). ויש חולקים (ע' מרדכי; ש"ך סק"ב) מפני שהולכים אחר המעמיד.
שאל מן הנכרי – אין צריך טבילה (ולפלוט האיטורין שבלעו – ודאי צריך).
מישכן לו הנכרי כלי – ספק.
א. כתבו התוס' שיטביל ללא ברכה. והרמב"ם פסק לקולא (וער"ן וש"פ).
ב. ישראל ששאל כלי מישראל חבירו שקנה מן הנכרי – צריך טבילה (תוס' בשם רבנו שמואל).
ג. הנותן כלי לאומן נכרי, אפילו למ"ד אומן קונה בשבח כלי – אין צריך טבילה, שאין נקרא שם הנכרי עליו. וכן הממשכן כלי לנכרי והחזירו – אין צריך טבילה (תוס'). וי"ח.
ד. כתבו התוס' שאפשר להגעיל אחר הטבילה. ויש חולקים ומצריכים להפליט האיטור תחילה ורק אח"כ מועילה הטבילה. ויש מקלים בכלי שאינו בן יומו, שאם הטבילוהו קודם להגעלה – מותר לכו"ע (דגול מרבה יו"ד קכא. וע' תשובות והנהגות לגר"מ שטרנבוך שליט"א ח"א תמח; שבט הלוי ח"ו קטו, ג).

- ב. עבר ונשתמש קודם ההכשר; אם לא נשתמשו בכלי באותו יום, וכך הם סתם כלים, למאן דאמר נותן טעם לפגם מותר – לא נאסר המאכל. ולמ"ד נותן טעם לפגם אסור – אסור.
א. הלכה כמאן דאמר נותן טעם לפגם מותר. ונחלקו הראשונים כשעבר ובישל במייד, האם אסור לו ולכל מי שנתבשל עבורו אם לאו.
ב. אם הפליט האיטור מן הכלי ולא הטבילו, יתכן שלדעת האומר נותן טעם לפגם אסור, גזרו גם בזה שהמאכל אסור. כן דדדו בתוס'.

דף עו

- קלה. א. כלי בישול של איטור שלא נשתמשו בהם כל אותו היום, מה דינם ומה דין המאכל שבושל בהם?
ב. שיפורד ואסכלא של נבלות וטריפות – כיצד הכשרן? ומה הדין בכלי קדשים?
ג. כיצד מגעילים יורה גדולה?
ד. כיצד מכשירים סכין של איטור?
א. כלים שבישלו בהם איטור טעונים הגעלה, בין שהיו בני יומם בין שלא היו בני יומם. ואפילו למאן דאמר נותן טעם לפגם מותר והרי נפגם הבלוע מאתמול – גזרו חכמים משום כלים בני יומן.
כתבו התוס' שכלי בן יומו שבלע איטור אין להגעילו אלא בששים, משום פליטת האיטור במים שחוזרת ונבלעת בכלי. ויש חולקים.